

BUITENLANDSE MKB-BELEIDSINITIATIEVEN TER INSPIRATIE VOOR NEDERLAND?

Inventarisatie mogelijke goede voorbeelden

Tussenrapport

Yvonne Prince

Arie-Jan van der Toorn

Rotterdam, 25 november 2025

COLOFON

DIT IS EEN UITGAVE VAN

SEOR BV

© SEOR BV / ROTTERDAM, 25 NOVEMBER 2025

Niets van deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden verveelvoudigd zonder de voorafgaande toestemming van de uitgever en andere auteursrechthebbenden. SEOR is niet aansprakelijk voor gegevens die door derden werden verstrekt.

BUITENLANDSE MKB-BELEIDSINITIATIEVEN TER INSPIRATIE VOOR NEDERLAND?

Inventarisatie mogelijke goede voorbeelden

TUSSENRAPPORT

CONTACTPERSOON

Naam	Yvonne Prince
Adres	Marconistraat 16, 6 ^e etage, 3029 AK Rotterdam
Telefoon	010 302 0500
Mobiel	06 4052 7014
Email	prince@seor.eur.nl

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel, onderzoeksvragen en afbakening	2
1.3	Onderzoeksaanpak	2
1.4	Opzet van het rapport	4
2	LONG LIST GOEDE VOORBEELDEN	5
3	MOGELIJKE SELECTIE VOOR NADERE VERDIEPING	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Voorstel naar thema	13

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In 2024 heeft SEOR in opdracht van de stichting NKOV een onderzoek verricht naar de positie van het mkb. Daarin is gekeken naar de bestaande inzichten en kennis over de positie van het mkb ten opzichte van het grootbedrijf in hun bedrijfsprocessen, in het overheidsbeleid en de wet- en regelgeving. En welk specifiek beleid er is om de positie van het mkb te versterken, tot welke effecten dit leidt en welke kennislacunes er zijn. Het onderzoek leidde tot een overzicht van de belangrijkste knelpunten, beleidsmaatregelen en kennislacunes rondom de positie van het mkb in Nederland.¹ Het betreft enerzijds aspecten die het bedrijfsleven vanuit de overheid opgelegd krijgt in de vorm van regelgeving: regeldruk in het algemeen, en de regeldruk rondom de factor arbeid in het bijzonder. En anderzijds gaat het om aspecten die nodig zijn om het (groeïend) ondernemerschap te faciliteren en te stimuleren: financiering en innovatie (waaronder verduurzaming en digitalisering).

Om de positie van het mkb in Nederland te versterken zijn onderstaande aanbevelingen gedaan om het systeem rondom de mkb-ondernemer en zijn mogelijkheden tot vernieuwing, verduurzaming en groei te verbeteren:

1. Verlaag de regeldruk door gebruik van concrete kwantitatieve doelstellingen.
2. Monitor de uitwerking en effecten van de aanbevelingen van de mkb-gezant financiering.
3. Ontwikkel extra beleidsprikkels voor het mkb om incrementeel te vernieuwen met diensten/producten en in hun processen, zijnde niet-R&D.
4. Zet in samenwerking met het mkb pilots op, en evalueer sneller en schaal op.
5. Voorzie in een mkb-kennisinfrastructuur met up-to-date data, inzichten en kennis over het mkb ten behoeve van zowel de belangenbehartiging als het vormgeven van het mkb-beleid.

Daarnaast zijn de volgende aandachtspunten meegegeven:

- Houdt op het gebied van regeldruk meer rekening met de 'indirecte effecten' via het grootbedrijf voor het mkb.
- Zet bij aanbestedingen in op het schrappen van onnodige eisen en stapeling van eisen die niet van doen hebben met de inhoud van de opdracht, en stel een centrale regisseur in.
- Bouw recente empirische inzichten op over de regeldruk rondom arbeid, en mogelijke oplossingen.
- Betrek het mkb voor inspraak en medeontwerp van toekomstige beleidsplannen.

In onderhavig vervolgonderzoek zet de stichting NKOV graag in op het ontlenen van inspiratie aan goede voorbeelden van mkb-initiatieven in het buitenland, om te kijken wat er in Nederland mogelijk overgenomen zou kunnen worden om de positie van het mkb te versterken.

¹ Yvonne Prince, Joris Meijaard en Arie-Jan van der Toorn (2024), Positie van het mkb. Inzichten uit een eerste inventarisatie, SEOR, Rotterdam.

1.2 DOEL, ONDERZOEKSVRAGEN EN AFBAKENING

Doel

Het onderzoek dient te leiden tot een tiental goede voorbeelden van mkb-beleidsinitiatieven in andere landen die in min of meer soortgelijke vorm overgenomen zouden kunnen worden in het Nederlandse, waarmee de lobby en het beleid in Nederland gevoed zouden kunnen worden. Dit om de positie van het mkb in Nederland te ondersteunen en verder te versterken.

Onderzoeksvragen

Om dit doel te bereiken zijn de volgende onderliggende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Welk effectieve mkb-beleidsinitiatieven in andere landen zijn bekend, en lijken de moeite waard om nader te bekijken?
2. Hoe zien deze buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven er inhoudelijk uit, welke effecten en aandachtspunten zijn er uit evaluatiestudies voor het mkb naar voren gekomen, en hoe zouden dergelijke initiatieven mogelijk in Nederland overgenomen kunnen worden?

Afbakening

Bij het zoeken naar buitenlandse voorbeelden die als inspiratie kunnen dienen voor het Nederlandse mkb-beleid, is het gewenst dat de landen waar we naar kijken in redelijke mate overeenkomen met de economische context en ondernemerscultuur zoals de Nederlandse. Daarbij liggen Europese landen met name in Noord- en West-Europa voor de hand, mogelijk aangevuld met landen zoals Canada, VS, Australië en Nieuw-Zeeland voor zover we daar in dit onderzoek zicht op krijgen. Verder is gekeken naar landelijke mkb-beleidsinitiatieven en zijn regionale/lokale initiatieven buiten beschouwing gelaten.

1.3 ONDERZOEKSAANPAK

Onderzoek in twee fasen, dit rapport betreft de eerste fase

Conform de twee bovengenoemde onderzoeksvragen, bestaat het onderzoek uit twee fasen. De eerste fase betreft (1) de identificatie van buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven die mogelijk interessant zijn om in de Nederlandse context te worden overgenomen, en (2) de selectie van buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven die interessant zijn om in een volgende fase nader te bekijken.

In een eventuele tweede fase zal dan een selectie van veelbelovende mkb-initiatieven in andere landen nader bestudeerd worden: hoe zien deze buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven er inhoudelijk uit, welke effecten en aandachtspunten zijn er uit evaluatiestudies voor het mkb naar voren gekomen, en hoe zouden dergelijke initiatieven mogelijk in Nederland overgenomen kunnen worden?

Internet- en deskresearch

De identificatie van buitenlandse beleidsinitiatieven is gebaseerd op twee onderzoeksactiviteiten. Enerzijds is via internet- en deskresearch gezocht naar mogelijke goede voorbeelden. Daarbij zijn verschillende bronnen gehanteerd:

- Recente Europese overzichtsstudies zoals op de websites van de OECD, Europese Commissie, Europees Parlement, SME Envoy en de World Bank².
- Internetsearch naar mkb-beleidsinitiatieven in bovengenoemde landen gebruikmakend van diverse zoektermen.

² Zie o.a. (1) [SME and entrepreneurship policy frameworks across OECD countries | OECD](#); (2) [a4c818d1-en.pdf](#); (3) [Small and medium-sized enterprises | Fact Sheets on the European Union | European Parliament](#); (4) [SME envoys network - European Commission](#); [SMEs - European Commission](#); (5) EC, European Charter for Small Enterprises 2008 good practice selection; (6) [Europa- Enterprise- Responsible Entrepreneurship - A collection of good practice cases among small and medium-sized enterprises across Europe](#); (7) [International-Benchmarking-of-Countries-SME-Support-Programs-and-Policies-2.pdf](#); (8) [World Bank Document](#); (9) https://www.oecd.org/en/publications/international-compendium-of-entrepreneurship-policies_338f1873-en.html.

- Inzet van ChatGPT en Copilot voor het achterhalen van mogelijke buitenlandse voorbeelden met behulp van diverse zoekprompts, en voor een eerste zicht op de inhoud van de buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven en de vergelijking met het Nederlandse mkb-beleidsinstrumentarium.
- De GEN-Atlas-database van het Global Entrepreneurship Netwerk (GEN), zie [Atlas: GEN's Policy Portal | Global Entrepreneurship Network](#). In het najaar van 2025 zaten er zo'n 450 beleidsmaatregelen in de database uit veel verschillende landen; met name de West-Europese landen zijn redelijk goed gevuld. Het betreft echter vooral beleidsmaatregelen gericht op startups en op sterke groeiers. De database maakt onderscheid naar acht *Policy Themes*: (1) Access to Markets, (2) Finance, (3) Ecosystem + Economic Development, (4) Education + Skills, (5) Inclusivity + Culture, (6) Policymaking, (7) Regulation, (8) Science, Technology + Innovation. Binnen elk Policy Theme worden vervolgens verschillende *Policy Mechanisms* onderscheiden. Daarnaast bevat de database een impactvariabele, de zogenoemde *Evidence level* van 0 (No evidence) tot 4 (Direct proof of impact vastgesteld in externe impactstudies). Wij hebben met name met twee invalshoeken naar de database gekeken. Ten eerste is per *Policy Theme* en vervolgens per *Policy Mechanism* dié maatregel geselecteerd die de hoogste Evidence level heeft. Ten tweede hebben we alle maatregelen met Evidence Level 3 of 4 doorgenomen en op hun merites beoordeeld.

Interviews met mkb-beleidsexperts

Daarnaast hebben we ons oor te luister gelegd bij mkb-experts in binnen- en buitenland. Onze vraag naar goede buitenlandse voorbeelden van mkb-beleidsinitiatieven leek op voorhand een eenvoudige, maar in de praktijk bleek deze lastig te beantwoorden. Dat bleek niet alleen uit het aantal af- en doorwijzingen op onze interviewverzoeken, maar ook uit de interviews zelf. Er waren weinig personen te vinden die naar eigen zeggen voldoende goed en up-to-date zicht hadden op goede voorbeelden van specifieke, buitenlandse mkb-beleidsmaatregelen. Het is helaas niet gelukt om interviews af te nemen met vertegenwoordigers van Europese mkb-organisaties zoals SME United of SME Europe, de afdeling Entrepreneurships & SME's van Business Europe, of de OECD. Hoogstwaarschijnlijk ook vanwege de moeilijkheidsgraad van onze inventariserende vraag; één van hen gaf dat ook expliciet aan.

Uiteindelijk hebben we zeven interviews uitgevoerd met wetenschappers op het gebied van mkb en ondernemerschap die in diverse buitenlandse beleidsmatige nevenfuncties hebben vervuld en ook zicht hebben op mkb-beleid. De interviews zijn afgenomen met de volgende personen, met daarachter de landen waar zij het meest zicht op hebben:

- Erik Stam (Universiteit Utrecht) – Nederland, VK, Duitsland, Frankrijk, Scandinavië en Estland.
- Hamilcar Knops (AWTI) – Nederland, Canada en België.
- Tom Hancock (Global Entrepreneurship Network) – VK, plus de internationale GEN-database [Atlas: GEN's Policy Portal | Global Entrepreneurship Network](#).
- David Wolfe (University of Toronto) – Canada.
- David Audretsch (Indiana University) – VS en Duitsland.
- Ken O'Neill (Ulster University, Noord-Ierland) – VK.
- Tim Mazzarol (University of Western Australia) – Australië en Nieuw-Zeeland.

De interviews zijn afgenomen aan de hand van een gesprekspuntenlijst waarin gevraagd is naar voorbeelden van effectieve beleidsinterventies voor het mkb in het buitenland (met name op ondergenoemde thema's), waarom ze die effectief voor het mkb achten, en waar er meer informatie over de interventie te vinden is.

Beleidsthema's

Wat betreft de thema's van de voorbeelden van effectieve beleidsinterventies is – gezien de resultaten uit het inventariserende onderzoek uit 2024 – met name gezocht en gevraagd naar mkb-beleidsinitiatieven gericht op³:

- Ondersteuning van kleine bedrijven bij de groei en ontwikkeling van de organisatie.
- Laagdrempelige en ondernemersvriendelijke toegang tot up-to-date informatie.
- Faciliteiten op gebieden waar de ondernemer zelf geen deskundige op is, zoals digitalisering, duurzaamheid, financiën, specifieke regelgeving.
- Faciliteren van, en/of verbindingen leggen met derden/kennisleveranciers om, incrementele vernieuwingen (niet zijnde R&D) in product/proces door te voeren.
- Ondersteuning van *branche-brede* activiteiten op gebied van incrementele vernieuwingen (niet zijnde R&D) in product/proces, digitalisering, duurzaamheid, financiën.
- Verlagen van specifieke regeldruk/administratieve lasten, m.n. ook rondom arbeid.

Selectiecriteria

Zodoende zijn we gekomen tot een long list met voorbeelden van buitenlandse mkb-beleidsmaatregelen die mogelijk geselecteerd kunnen worden om daarna in de tweede fase van het onderzoek nader te bestuderen. Om tot een selectie van mogelijk veelbelovende mkb-beleidsinterventies te komen, is de long list met gevonden interventies geconfronteerd met de volgende selectiecriteria:

- Spreiding over de beleidsthema's.
- Enige spreiding over de buitenlandse landen.
- De toegevoegde waarde t.o.v. het huidige Nederlandse mkb-beleid.
- Of het een beleidsmaatregel betreft die in het verleden wel onderdeel was van het voormalige mkb-instrumentarium.
- Indien dat in deze fase al valt te overzien: de aanwezigheid van een evaluatie is een pré.

1.4 OPZET VAN HET RAPPORT

De long list met de buitenlandse mkb-beleidsmaatregelen die in de inventarisatie middels de internet/deskresearch en de interviews naar voren zijn gekomen, hebben we opgenomen in een tabel en gestructureerd langs de lijnen van de verschillende beleidsthema's. In hoofdstuk 2 is deze long list opgenomen.

In hoofdstuk 3 benoemen we op basis van de tabel met voorbeelden met mogelijke toegevoegde waarde voor het Nederlandse mkb-beleid en de selectiecriteria een set beleidsmaatregelen die het waard zouden kunnen zijn om in de volgende fase van het onderzoek nader te bekijken.

³ Uit het onderzoek in 2024 kwamen knelpunten op het gebied van internationaal zakendoen voor het mkb niet als prominent naar voren. Zie: Yvonne Prince, Joris Meijaard en Arie-Jan van der Toorn (2024), Positie van het mkb. Inzichten uit een eerste inventarisatie, SEOR, Rotterdam. Daarom zijn mogelijke buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven op dit beleidsthema in de onderhavige inventarisatie niet meegenomen.

2 LONG LIST GOEDE VOORBEEDEN

De long list bevat 24 goede buitenlandse voorbeelden en is thematisch geordend

De inventarisatie en eerste analyse van de inhoud en beoordeling van de mogelijke toegevoegde waarde van de verzamelde buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven heeft geleid tot een lijst van 24 mkb-beleidsmaatregelen die als goede voorbeelden zouden kunnen dienen voor het Nederlandse mkb-beleid.⁴ Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen. De tabel is geordend naar de volgende thema's:

- Digitalisering.
- Duurzaamheid.
- Stimulering R&D en/of technologische startups.
- Kennispartners voor incrementele vernieuwingen (geen R&D).
- Regionale ontwikkeling.
- Groei/ontwikkeling van het bedrijf.
- Laagdrempelige toegang tot informatie.
- Regeldruk/administratieve lasten (geen arbeid).
- Regeldruk/administratieve lasten arbeid.
- Financiering.

Tabel bevat per initiatief enkele kenmerken en de mogelijke toegevoegde waarde voor Nederland

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 24 buitenlandse mkb-beleidsinitiatieven. Per initiatief zijn achtereenvolgens de volgende gegevens in de tabel opgenomen:

- Land waarin het mkb-initiatief actief is (geweest).
- De naam van het mkb-initiatief.
- Het thema waar het initiatief (het meest) betrekking heeft.
- Doel van het initiatief: wat houdt de regeling in het kort in.
- Sinds wanneer of in welke periode het initiatief actief is (geweest).
- Of we in deze inventarisatiefase een evaluatie van het initiatief hebben kunnen achterhalen.
- Een inschatting van de bruikbaarheid/toegevoegde waarde van het buitenlandse mkb-initiatief om het Nederlandse mkb-instrumentarium mogelijk mee te kunnen verrijken. We geven aan – voor zover wij hebben kunnen nagaan – of er een soortgelijk initiatief in Nederland bestaat. Of dat er vroeger iets soortgelijks in Nederland bestond of dat er een pilot naar uitgevoerd is. Tot slot geven wij aan welke aspecten nieuw zouden kunnen zijn voor het Nederlandse mkb-beleid.

⁴ Het grove totaaloverzicht bevatte 58 mkb-beleidsinitiatieven die de onderzoekers beoordeeld hebben op hun inhoud en toegevoegde waarde voor het Nederlandse mkb-beleid. Bij een beoordeling 'lage toegevoegde waarde' hebben wij het betreffende initiatief niet in de tabel opgenomen.

Inschatting bruikbaarheid/toegevoegde waarde					
Soortgelijk= er is iets soortgelijks in NL					
Vroeger= vroeger of pilot in NL					
Nieuw = mogelijk nieuw voor NL					
Land	Nr. # Naam initiatief	Thema	Doel	Periode	Evaluatie?
Duitsland	Nr. 1 Mittelstand 4.0 of Mittelstand Digital Kompetenzzentren	Digitalisering	Het programma richt zich op het ondersteunen van kleine en middelgrote ondernemingen in de digitale transformatie. Deze ondersteuning gebeurt via zogeheten 'Kompetenzzentren' verspreid over Duitsland. Daar worden informatiesessies en voorlichtingsavonden georganiseerd, en worden trainingen en workshops gegeven. Betreft onderwerpen als digitalisering, Industrie 4.0, Internet of Things, AI, cybersecurity en slimme productie.	Sinds 2011	Ja
					Soortgelijk: Meest vergelijkbaar met de Mittelstand Digital Kompetenzzentren zijn de European Digital Innovation Hubs (EDIH's) Zie: https://www.rvo.nl/onderwerpen/digital-europe-programme/edih. De EDIH's zijn landendekkend, en zijn meestal ondergebracht bij de ROM's. De vraag is of het gewone mkb bij de EDIH's voldoende aan bod komt. In Nederland zijn er daarnaast diverse regionale mogelijkheden maar het is behoorlijk versnipperd, zie: Subsidies MKB Digitaal. Vroeger: De mkb-werkplaatsen Digitalisering zijn onlangs stop gezet. En Mijn Digitale Zaak is na een pilot en evaluatie stopgezet. Deze laatste is in 2025 omgezet naar Mijn Cyberweerbare Zaak, die zich specifiek richt op cyberveiligheid in plaats van algemene digitalisering. Deze regeling loopt tot 31 oktober 2025. Nieuw: We hebben momenteel in NL geen landelijk, structureel programma met laagdrempelige toegang op het gebied van algemene digitalisering voor het mkb in alle regio's van NL.
Duitsland	Nr. 2 Digital Jetzt – Investitionsförderung für KMU	Digitalisering	Het stimuleren van kleine en middelgrote bedrijven (mkb) om te investeren in digitale technologieën en scholing. Door subsidie te verstrekken voor software, hardware en training, beoogt het programma de digitale adoptie bij het mkb te verhogen. Een belangrijk doel is ook het verkleinen van de kloof tussen digitaal vooruitstrevende en achterblijvende bedrijven binnen het mkb. Dit alles draagt bij aan de bredere digitalisering van de Duitse economie.	2020- 2023 (program- ma is gestopt)	Ja
					Soortgelijk: In Nederland zijn er diverse regionale mogelijkheden maar het is behoorlijk versnipperd, zie: Subsidies MKB Digitaal en de vraag is of er ook scholing en investeringen in hardware en software inzitten. Tot eind okt. 2025 loopt Mijn Cyberweerbare Zaak, die zich specifiek richt op cyberveiligheid in plaats van op algemene digitalisering. Vroeger: De mkb-werkplaatsen Digitalisering zijn onlangs stop gezet. En Mijn Digitale Zaak is na een pilot en evaluatie stopgezet. Deze laatste is in 2025 omgezet naar Mijn Cyberweerbare Zaak. Nieuw: Is in Duitsland breder gericht op digitalisering, en lijkt gericht op strategische digitalisering o.b.v. een digitaliseringsplan en personeelsontwikkeling/scholing en daadwerkelijke investeringen bij bedrijven (software/hardware).
Spanje	Nr. 3 Digital Kit	Digitalisering	Digitalisering van kleine ondernemingen, websiteontwikkeling, e-commerce, cybersecurity, CRM, cloud-oplossingen, etc. Men kan hiervoor een voucher aanvragen.	Sinds 2021	Ja
					Soortgelijk: In NL zijn er hier en daar regionale mogelijkheden voor digitaliseringsvouchers maar het is behoorlijk versnipperd, zie: Subsidies MKB Digitaal Vroeger: Mijn Digitale Zaak werkte met vouchers maar is na een pilot en evaluatie stopgezet. Nieuw: We hebben in NL geen vouchers meer gericht op bredere digitalisering. In NL hebben we alleen nog Mijn Cyberweerbare Zaak gericht op cybersecurity die loopt tot eind okt 2025. Deze werkt niet met vouchers.
Canada	Nr. 4 Canada Digital Adoption Program (CDAP)	Digitalisering	Gericht op bedrijven met 1-499 werknemers, biedt het programma verschillende soorten subsidies: Boost Your Business Technology: - Tot \$15.000 om een Digitaal Adoptieplan te ontwikkelen. - Tot \$100.000 aan leningen met 0% rente van de Business Development Bank of Canada (BDC) om het plan uit te voeren.	Sinds 2021	(nog) niet gevonden
					Soortgelijk: zie hierboven. Vroeger: zie hierboven. Nieuw: Interessant is dat er in Canada naast de subsidie om een plan te ontwikkelen, ook een renteloze lening tot \$100K beschikbaar is (doelgroep is in Canada wel het mkb tot 500 werknemers).

			- Tot \$7.300 om een gekwalificeerde jongere in te huren voor de implementatie van de technologieën. Grow Your Business Online: - Tot \$2.400 om e-commerce op te zetten. - Toegang tot een netwerk van meer dan 11.000 e-commerceadviseurs.			
Diverse EU-landen (is EU-beleid)	Nr. 5 Voucher Schemes in Member States	Digitalisering	Voucherregelingen in diverse EU-landen. Deze vouchers zijn financiële hulpmiddelen die lokale, regionale of nationale overheden geven aan bedrijven (vooral mkb). Het doel is om innovatie en digitalisering te stimuleren. Er zijn verschillende soorten vouchers: - Innovatievouchers - Digitaliseringsvouchers. - Trainingsvouchers. - Gespecialiseerde vouchers.	Sinds 2016	(nog) niet gevonden	Soortgelijk: In NL zijn er hier en daar regionale mogelijkheden voor digitaliseringsvouchers maar het is behoorlijk versnipperd, zie: Subsidies MKB Digitaal Vroeger: In Mijn Digitale Zaak werd met een voucher gewerkt, maar deze regeling is na een pilot en een evaluatie stopgezet. Nieuw: Landelijk organiseren, in NL wordt dit niet nationaal en versnipperd aangeboden.
Denemarken	Nr. 6 Climate Compass	Duurzaamheid	Het mkb met een focus op bedrijven die actief zijn in duurzaamheid/milieutechnologie (ook omdat dit sectoren zijn met strategisch belang voor Denemarken) ondersteunen bij het in kaart brengen van hun CO₂-uitstoot via een gratis digitale tool (de Climate Compass), die voldoet aan het GHG-protocol en up-to-date wordt gehouden door Deense autoriteiten. En een stappenplan/gids om een klimaatstrategie op te zetten en initiatieven extern te communiceren.	Sinds 2009	(nog) niet gevonden	Soortgelijk: in NL is er een gratis CO₂-calculator, zie: https://klimaatplein.nl/handige-tools/gratis-co2-calculator/ en hebben we een mkb Klimaatwijzer, zie: https://regelhulpenvoorbedrijven.nl/mkbklimaatwijzer/ Vroeger: Nieuw: Het stappenplan voor een klimaatstrategie en voor de externe communicatie lijkt nieuw voor NL.
Verenigde Staten	Nr. 7 SBIR (Small Business Innovation Research)	Stimulering R&D en/of technologische startups	De SBIR verplicht allerlei verschillende overheidsinstellingen in de Verenigde Staten zoals op het gebied van defensie, gezondheid, energie en milieu, landbouw en handel, transport, onderwijs, etc. om tenminste 5% van hun R&D-uitgaven te besteden bij Amerikaanse, kleinere bedrijven met maximaal 500 werknemers. Deze regeling loopt in de VS al heel lang en heeft daar ertoe geleid dat het minstens 5% aan het mkb aanbesteden genormaliseerd is.	Sinds 1982	Ja	Soortgelijk: de SBIR is na een evaluatie van de NLse SBIR omgevormd tot de Innovation Impact Challenge. Vroeger: In 2004 – 2008: eerste SBIR-pilotprojecten in NL. Sinds 2008 werd SBIR breder toegepast, o.a. bij thema's zoals energie, milieu, veiligheid, mobiliteit en zorg. In 2017 is een evaluatie van SBIR 2005-2016 verschenen, zie: Dialogic-Eindrapport-Evaluatie-SBIR.pdf. Mede op basis hiervan is het SBIR-programma doorontwikkeld en hernoemd naar de Innovation Impact Challenge. Deze lijkt minder systematisch en omvangrijk dan de SBIR. Nieuw: De kans is niet groot dat hier nog wat nieuws aan toegevoegd kan/zal worden?
Italië	Nr. 8 Startup Act	Stimulering R&D en/of technologische startups	Het Startup Act in Italië is een uitgebreid wetgevingspakket gericht op innovatieve start ups en kleine bedrijven jonger dan 5 jaar, zodat ze sneller door kunnen groeien: belasting incentives, leninggaranties, vereenvoudigde administratieve procedures, aangepaste arbeidswetten, speciale faillissementsprocedures. Het bevat o.a. aftrek voor investeerders (30–50 % van geïnvesteerd kapitaal in startups), vrijstelling of verlaging van bepaalde belastingen en heffingen, versoepeling bij faillissementsprocedure. en vereenvoudigde arbeidscontracten en flexibele arbeidsvoorwaarden zoals tijdelijke contracten kunnen makkelijker worden verlengd, er is meer ruimte om	Sinds 2021	Ja	Soortgelijk: Er bestaat in Nederland wel aparte ondersteuning en advies voor startups, zie RVO ondersteuning voor start-ups en scale-ups RVO.nl. Maar het betreft geen aangepaste wetgeving voor startende bedrijven. Vroeger: -- Nieuw: Er bestaat in Nederland geen apart wetgevingspakket voor startende innovatieve bedrijven jonger dan 5 jaar.

			medewerkers aandelen of opties te geven als onderdeel van hun beloning (zonder zware fiscale lasten) en lagere sociale lasten voor jonge werknemers.			
Dene- marken	Nr. 9 Business Hubs (in Deens: Erhvervshusene)	Kennis- partners voor incrementele vernieu- wingen (geen R&D)	Deze regionale businesscentra bieden gratis begeleiding, mentoring en toegang tot netwerken en markten, zonder financiële steun. Ze helpen het mkb met internationale expansie, innovatiestrategie en duurzaamheidsadvies en fungeren als schakel tussen bedrijven en relevante (niet-financiële) programma's.	Sinds 2019	(nog) niet gevonden	Soortgelijk: Redelijk vergelijkbaar met de ROMs in NL. Vroeger: Op het gebied van gratis innovatie-advies hadden we vroeger Syntens in NL. Nieuw: De ROM's in NL hebben een sterkere focus op innovatie en directe investeringen. De Deense hubs zijn breder gericht en meer adviserend en faciliterend, met een nadruk op samenwerking en strategie.
Noor- wegen	Nr. 10 Innovation Norway (in Noors: Innovasjon Norge)	Kennis- partners voor incrementele vernieu- wingen (geen R&D)	Innovation Norway is een veelomvattend programma, wordt gezien als hét centrale mkb-instrument in Noorwegen zowel qua subsidie als begeleiding. Is een sparring partner voor mkb-bedrijven met expertise, netwerken en kapitaal (subsidies, leningen, garantstellingen). Verlenen o.a. mentorprogramma's voor strategie, groei, innovatieprocessen, en geven gratis advies over en gratis begeleiding bij innovatie, digitalisering, export, procesverbetering, samenwerking met lokale kennisinstellingen en groei. Er zijn ook gratis digitale cursussen. Voor subsidieaanvragen is er gratis begeleiding.	Sinds 2003	Ja	Soortgelijk: Is redelijk vergelijkbaar met RVO in NL als informatiekanal, behalve de advisering, begeleiding en mentorprogramma's op diverse terreinen. Vroeger: Het gratis innovatieadvies lijkt mogelijk op het gratis advies dat Syntens vroeger in NL verleende. Nieuw: Met name het gratis advies, begeleiding en mentoring op diverse terreinen. Een dergelijk gratis instrument dat dicht bij de mkb-ondernemer staat kennen we niet (meer) in Nederland.
Verenigd Koninkrijk	Nr. 11 Enterprise Zones	Regionale ontwikkeling	Enterprise Zones zijn aangewezen gebieden die gericht zijn op het stimuleren van economische groei door bedrijven prikkels te bieden om zich daar te vestigen of hun activiteiten uit te breiden. Binnen deze zones kunnen bedrijven profiteren van een korting op de belasting gedurende 5 jaar, verhoogde investeringsaftrek voor de aankoop van machines en apparatuur, en vereenvoudigde bestemmingsplanregels. Is wel breder gericht dan alleen op het mkb, en is gericht op specialistische sectoren met name in IT en Tech.	Al in jaren '80 geïntrodu- ceerd, daarna periode gestopt. Sinds 2015 weer gestart.	Ja	Soortgelijk: --- Vroeger: In NL is over Enterprise Zones in de jaren 80 wel discussie geweest, zie: o.a. https://esb.nu/wp-content/uploads/2022/11/editie_pdfs_1983_0018_tcm445-251049.pdf . Ook is haalbaarheidsonderzoek gedaan naar zogenoemde Regelluwe zones. Nieuw: Zou nieuw zijn als we dit in NL zouden doen, maar is niet specifiek voor het mkb, en kan ook een negatieve impact hebben op andere regio's.
Nieuw- Zeeland	Nr. 12 Small Business Support Program	Groei/ont- wikkeling bedrijf	Het doel van het programma is om de groei en ontwikkeling van mkb-bedrijven (met name tot 20 werknemers) te stimuleren door hun toegang tot financiering en technologie te verbeteren, administratieve lasten te verlichten, en ondernemers te ondersteunen met kennis en advies. Het is gericht op: • Toegang tot financiering. • Digitale transformatie. • Vermindering van regeldruk. • Start-up ondersteuning. • Diversiteit en inclusie. In 2025 is de Small Business Strategy vernieuwd, met de volgende accenten: • Regeldruk verminderen: Overheidsinstanties moeten sneller betalen en technologie inzetten om	2018	Nee, mogelijk van specifieke onderdelen	Soortgelijk: Het programma is opgesteld in opdracht van de Minister van Small Business and Manufacturing door een Small Business Council. Waarschijnlijk vergelijkbaar met MKB NL in NL. Vroeger: Wij weten het niet zeker, maar wij denken ons te herinneren dat er in de tachtiger jaren aparte MKB-Beleidsnota's bij het ministerie van Economische Zaken opgesteld werden. Nieuw: Een apart beleidsprogramma gericht op het kleinere mkb met bedrijven tot 20 werknemers zou nieuw zijn. En in Nieuw-Zeeland hebben ze een aparte Minister for Small Business and Manufacturing (in onze zoektocht kwamen we tegen dat ook Australië op federaal niveau een Small Business Minister heeft). Dat zou nieuw zijn voor Nederland, bij ons valt het mkb onder het ministerie van EZ. Verder betreft het een heel breed programma. Nieuw voor NL zouden drie aspecten kunnen zijn: 1. Eén centrale toegangspoort, een geïntegreerd platform met informatie van een grote hoeveelheid (in Nieuw-Zeeland: 24) overheidsinstanties

			administratieve lasten te verlagen. • Digitale infrastructuur: Meer dan 50.000 bedrijven zijn aangesloten op het e-Invoicing-netwerk. • Ondersteuning voor groei: Er zijn programma's gestart om jongeren te koppelen aan maakbedrijven. • Cyberveiligheid: Er zijn nieuwe middelen beschikbaar gekomen voor kleine bedrijven om zich te beschermen tegen digitale dreigingen.			in een toegankelijke omgeving, speciaal ontworpen voor kleine bedrijven. 2. Digital Boost – Praktische digitale transformatie, breed aanbod van gratis online trainingen, video's en tools voor digitalisering. Is nationaal gecoördineerd. 3. Mentoring via Business Mentors. Tot 12 maanden vertrouwelijke één-op-één mentoring voor mkb'ers die willen groeien of specifieke uitdagingen hebben, structureel (niet projectmatig dus) en landelijk georganiseerd.
België	Nr. 13 PLATO programma (Ierland kent ook een PLATO-programma: Plato Ireland – Share. Learn. Grow. Prosper.)	Groei/ontwikkeling bedrijf	PLATO is een lerend netwerk waarin ondernemers en kaderleden: 1) Regelmatig samenkomen in vaste groepen (gemiddeld 15 deelnemers) 2) Ervaringen en kennis delen over managementthema's zoals HR, marketing, sales, financiering, strategie, enz. 3) Begeleid worden door ervaren mentoren uit grotere bedrijven 4) Deelnemen aan groepssessies, bedrijfsbezoeken en netwerkactiviteiten. Wordt georganiseerd door Voka, het Vlaams netwerk van ondernemingen	Sinds 1990	Nee, wel info van Voka zelf (o.a. 0-metingen en 1-metingen).	Soortgelijk: Iets soortgelijks hebben we in NL voor ondernemers gericht op snelle groei met NLgroei, en voor mkb-ondernemers zijn er via Business Open lokale clubs voor specifieke sectoren. Deze zijn echter minder intensief dan PLATO. Verder hebben we het Ondernemersklankbord in NL, dat zich richt op individuele coaching en advies gedurende 1-6 maanden. Vroeger: ? Nieuw: Plato lijkt intensiever en verdieperder (vaste groep ondernemers gedurende 1 jaar) en thematisch breder gericht dan in NL. Plato is regionaal verankerd via de Voka-kamers, in NL is het vaak landelijk georganiseerd.
Verenigd Koninkrijk	Nr. 14 Business Basics Programme	Groei/ontwikkeling bedrijf	Het Business Basics Programme in de VK was gericht op het verbeteren van de lage productiviteit van veel mkb-bedrijven. Er zijn experimenten uitgevraagd bij en uitgevoerd door 'business support providers' – waaronder organisaties uit de publieke en private sector, universiteiten en lokale overheden. De experimenten moesten gericht zijn op de adoptie van technologieën en managementpraktijken door mkb-bedrijven. Vervolgens is in de experimentele opzet nagegaan welke soort interventies werken en welke niet. Het evaluatierapport beschrijft zowel wat er is geleerd van de individuele projecten, als welke lessen uit de gehele portfolio kunnen worden getrokken over het ontwerp en de uitvoering van programma's voor bedrijfssteun.	2018-2022, is gestopt want het was een experiment	Ja	Soortgelijk: -- Vroeger: -- Nieuw: Een dergelijk experiment lijkt nieuw voor NL, voor zover bekend heeft dit niet eerder in NL plaatsgevonden. Er zijn in totaal 32 projecten uitgevoerd waaronder 17 randomised controlled trials. Op een dergelijke manier zou nagegaan kunnen worden wat in praktijk op een bepaald beleidsveld het beste past en effect heeft op het mkb.
Canada	Nr. 15 Canada Accelerator & Incubator Program (CAIP)	Groei/ontwikkeling bedrijf	Het programma ondersteunde de uitbreiding van activiteiten die werden uitgevoerd door toonaangevende bedrijfsaccelerators en incubators, zoals mentoring en diensten voor bedrijfsontwikkeling. Het programma verstrekke projectsubsidies aan bedrijfsaccelerators en incubators voor het ontwikkelen van innovatieve, snelgroeiende bedrijven, met als doel het aantal veelbelovende investeringsmogelijkheden in een vroeg stadium te vergroten. De ontvangers van de financiering werden geselecteerd via een eenmalige oproep voor het indienen van voorstellen in 2013. Het programma liep van 2014 tot 2019. Na afloop van het programma bleef de overheid bedrijfsaccelerators en incubators ondersteunen via andere projecten.	2014-2019	Ja	Soortgelijk: -- Vroeger: -- Nieuw: Voor zover bekend heeft een dergelijke uitvraag naar projectvoorstellen voor innovatieve producten/diensten met een selectiecommissie om bedrijfsaccelerators en incubators op een hoger niveau niet in NL plaatsgevonden. Is weliswaar niet voor het gehele mkb relevant maar wel voor het snelgroeiende mkb.

Frankrijk	Nr. 16 Guichet Unique	Laag-drempelige toegang tot informatie	Guichet Unique is sinds 2023 de enige digitale portal in Frankrijk voor alle bedrijfsformaliteiten zoals oprichting, wijziging, stopzetting, deponering jaarrekening. Ondernemers, inclusief mkb-bedrijven, dienen hier één digitaal dossier in dat automatisch wordt doorgestuurd naar de juiste instanties. Het systeem werkt volledig online. Het leidt tot minder administratieve lasten.	Sinds 2023	Ja	Soortgelijk: In NL is dit nog versnipperd. Wij kennen de Kamers van Koophandel voor de registratiefunctie. Daarnaast hebben we in NL het Digitaal Ondernemersloket / MijnOverheid Zakelijk (in ontwikkeling). Deze laatste beoogt voor bedrijven het centrale digitale loket te worden voor interactie met alle overheidsinstanties (vergelijkbaar met Guichet Unique). Vroeger: -- Nieuw: Een centraal digitaal loket voor interactie met alle overheidsinstanties is er nog niet in NL. Het beoogde loket MijnOverheid Zakelijk is in NL nog in opbouw (2026 e.v.); de meeste functies verlopen nu nog via losse portalen zoals KvK, Omgevingsloket, RVO, Belastingdienst en UWV.
Australië	Nr. 17 Small Business Development Corporation (SBDC)	Laag-drempelige toegang tot informatie	De SBDC levert in West-Australië gratis advies en training aan kleine bedrijven. Bij de Business advisory service staat: 'Where can small business owners go when they are faced with something beyond their area of expertise? They can turn to us at the Small Business Development Corporation. Our business advisory service is free, so you can access practical, confidential advice without adding to your expenses.'	1984	(Nog) niet gevonden	Soortgelijk: Het meest in de buurt komen de KvK's maar dat lijkt niet zo volledig als in Australië waarbij er ook gratis trainingen, persoonlijk advies en juridische ondersteuning (Ombudsman) wordt geboden. De KvK biedt ook wel wat adviesdiensten (startersvoorlichting, subsidies, export), maar minder diepgaand individueel advies dan SBDC. Vroeger: -- Nieuw: Met name gratis persoonlijk advies, training en juridische ondersteuning zou in NL een aanvulling voor de dienstverlening aan mkb-bedrijven kunnen zijn.
Estland	Nr. 18 Digital Gateway i.c.m. Bürokratt	Laag-drempelige toegang tot informatie & Regeldruk/ administratieve lasten	Het Estse portaal voor het mkb met de inzet van AI is Digital Gateway for Enterprises in combinatie met Bürokratt. Bürokratt richt zich op elke ondernemer of mkb-bedrijf in Estland dat interactie heeft met overheidsdiensten en behoefte heeft aan gepersonaliseerde, AI-gestuurde begeleiding bij vergunningen, subsidies, naleving van regelgeving en administratieve processen. Als een ondernemer inlogt, herkent het portaal automatisch het bedrijfsprofiel (bijv. grootte, sector, vergunningen). Via AI-gestuurde navigatie kan de communicatie plaatsvinden in natuurlijke taal. AI doet op basis van eerdere interacties proactief suggesties voor vergunningen, subsidies, deadlines en verplichtingen. Daarnaast voert AI formuliercontrole uit en vult formulieren automatisch in/aan waar mogelijk, gebaseerd op bedrijfsgegevens. Verder kan AI "wat-als" scenario's simuleren. Bijvoorbeeld: wat is effect van extra personeelslid op loonbelasting of vergunningseisen. Geeft advies op maat, inclusief links naar relevante wetgeving.	2019	(Nog) niet gevonden	Soortgelijk: -- Vroeger: -- Nieuw: Een centrale portal en AI-gestuurde en interactieve dienstverlening gericht op (mkb)-bedrijven zou nieuw zijn voor NL. Zou kunnen leiden tot minder administratieve lasten en tot laagdrempelige informatievoorziening en verbeterde dienstverlening door de inzet van AI.
Nieuw-Zeeland	Nr. 19 Better for Business (B4B) Programme	Regeldruk/ administratieve lasten	Het Better for Business Programme in Nieuw-Zeeland is gestart in 2012 en had toen als een belangrijke doelstelling het verlagen van de kosten van overheidscontacten met 25% en het evenaren van het gemak van zakendoen in de private sector. Het bracht medewerkers uit de publieke sector samen met ondernemers en ontwikkelaars uit de private sector om nieuwe ideeën te testen en verandering te stimuleren.	Sinds 2012	Nee, alleen van het onderdeel Digital Boost	Soortgelijk: -- Vroeger: Vroeger hebben we gericht op de vermindering van de administratieve lasten in NL een kwantitatieve doelstelling gehad. In die tijd werden de administratieve lasten via nulmetingen en vervolgmetingen ook gemeten. Nieuw: Het weer instellen van een kwantitatieve doelstelling voor de verlaging van de administratieve lasten, en het frequent monitoren van de hoogte van de administratieve lasten, zou weer in ere hersteld

			In 2017 lijkt dit kwantitatieve doel losgelaten. Wel heeft men een sterke focus op mkb-bedrijven behouden. Momenteel verzamelt men inzichten via periodiek onderzoek onder ondernemers ten behoeve van de beleidsontwikkeling, werkt men samen met 10 overheidsinstanties om regelgeving eenvoudiger te maken, ondersteunt en ontwikkelt men digitale tools en platforms zoals Digital Boost, en meet men de hoeveelheid en kwaliteit van overheidsdiensten via een multidimensionale Customer Experience Index.			kunnen/moeten worden.
Slovenië	Nr. 20 Programme for the Elimination of Administrative Barriers and the reduction of administrative burdens	Regeldruk/ administratieve lasten	Het Sloveense programma voor het verminderen van administratieve lasten had als kwantitatieve doelstelling 25% vermindering. Ze gebruiken het StandaardKostenModel om de administratieve verplichtingen voor bedrijven te berekenen, doen impact assessments bij nieuwe regelgeving inclusief analyse van administratieve lasten. Gebruik van indicatoren zoals aantal vereenvoudigde procedures en geschatte kostenbesparingen. Ze hebben een permanente interministeriële werkgroep voor betere regelgeving. En een portal 'Stop Birokraciji' voor meldingen van bureaucratische knelpunten. Tegenwoordig is het programma geïntegreerd in een bredere strategie voor betere regelgeving en digitalisering, met het portaal en platform Stop Birokraciji als belangrijk instrument.	2011	Ja	Soortgelijk: -- Vroeger: Vroeger hebben we gericht op de vermindering van de administratieve lasten in NL een kwantitatieve doelstelling gehad. In die tijd werden de administratieve lasten via nulmetingen en vervolgmetingen ook gemeten via het StandaardKostenModel. Nieuw: Het weer instellen van een kwantitatieve doelstelling voor de verlaging van de administratieve lasten, en het frequent monitoren van de hoogte van de administratieve lasten via het StandaardKostenModel zouden weer in ere hersteld kunnen/moeten worden. Ook een permanente interministeriële werkgroep voor betere regelgeving en een portal voor meldingen van bureaucratische knelpunten zouden nieuw zijn voor NL (althoewel MKB NL wel regelmatig knelpunten ophaalt en daarover rapporteert).
Verenigd Koninkrijk	Nr. 21 Smarter Regulation Programme	Regeldruk/ administratieve lasten	De oprichting van het Smarter Regulation-programma werd ingegeven door het besef dat opeenvolgende regeringen gedurende decennia regulering als voorkeursoptie hadden gebruikt, in plaats van als laatste redmiddel (het VK heeft daarmee dus een ideologische draai gemaakt). Het programma is gericht op structurele herziening van regelgeving met het mkb als speerpunt. Het programma erkent expliciet dat kleinere bedrijven onevenredig zwaar worden getroffen door complexe regelgeving. Het programma is nadrukkelijk gericht op het afschaffen en vooral ook verbeteren van de regelgeving, met het doel om tot £1 miljard per jaar aan lasten te verminderen, wat neerkomt op 50 miljoen uur minder bureaucratie. Het programma bevat ook voorbeelden gerelateerd aan arbeid, zoals vereenvoudigingen in arbeidswetgeving en rapportageverplichtingen zoals bij de Working Time Regulations.	Sinds mei 2023	Nog niet want loopt nog niet zo lang, wel een voortgangsrappportage na één jaar (mei 2024)	Soortgelijk: -- Vroeger: Vroeger hebben we gericht op de vermindering van de administratieve lasten in NL een kwantitatieve doelstelling gehad. In die tijd werden de administratieve lasten via nulmetingen en vervolgmetingen ook gemeten. Nieuw: Het weer instellen van een kwantitatieve doelstelling voor de verlaging van de administratieve lasten, en het frequent monitoren van de hoogte van de administratieve lasten, zou weer in ere hersteld kunnen/moeten worden. Ook lijkt een vernieuwende interessante invalshoek die van 'regelgeving als laatste redmiddel' te zijn. De Nederlandse benadering lijkt meer pragmatisch en EU-gebonden, maar is niet gericht op lastenverlichting voor het mkb door het inzetten van een fundamentele systeemverandering.
Ierland	Nr. 22 BeSmart.ie	Regeldruk/ administratieve lasten (arbeid)	Een gratis, toegankelijke en interactieve RI&E tool speciaal ontworpen voor kleine bedrijven (tot 50 werknemers). In het kort werkt het als volgt. Kies uit een lijst van meer dan 300 beroepsgroepen. Beantwoord vragen over mogelijke gevaren op jouw werkplek; het systeem stelt alleen de vragen die relevant zijn voor het bedrijf. Het systeem maakt automatisch een risico-analyse en actieplan dat je kunt	Sinds 2011	Nee	Soortgelijk: Op Steunpunt RI&E staat een overzicht van meer dan 50 erkende branchespecifieke RI&E-instrumenten in NL die via brancheorganisaties zijn opgesteld. Vroeger: -- Nieuw: In NL hebben niet alle brancheorganisaties een erkend RI&E-instrument. Toevoeging van meer en kleinere beroepsgroepen zoals in Ierland is gedaan (die onderscheiden meer dan 300 beroepsgroepen) zou

			downloaden, aanpassen en printen.			het mkb kunnen ontlasten.
Duitsland	Nr. 23 Invest Grants	Financiering	Het financieringsprogramma Invest Grants in Duitsland mobiliseert meer particulier durfkapitaal van business angels en helpt start-ups bij het vinden van investeerders. Het is gericht op kleine bedragen durfkapitaal voor kleine, innovatieve bedrijven (max 50 werknemers en max 7 jaar oud) en het stimuleren van investeringen in start-ups door zowel de investeringen als de exit te subsidiëren. Het programma bevat een Acquisition Grant die wordt toegekend aan particuliere investeerders die aandelen kopen in jonge, innovatieve bedrijven; de subsidie bedraagt 25% van het geïnvesteerde bedrag. Daarnaast is er sprake van een Exit Grant voor natuurlijke personen die hebben geïnvesteerd, die wordt toegekend wanneer de investeerder zijn aandelen verkoopt; er wordt 25% van de winst op de verkoop van gesubsidieerde aandelen vergoed.	Sinds 2013	Ja	Soortgelijk: -- Vroeger: In NL hadden we in de jaren 90 t/m 2010 de Tante Agaath regeling. In 2011 is de regeling formeel omgedoopt tot de Durfkapitaalregeling. Nieuw: Een dergelijke regeling voor particulier durfkapitaal voor de ontwikkeling van kleine, innovatieve bedrijven zou nu weer nieuw zijn voor Nederland. Verder bevat de Duitse regeling ook een Exit Grant in tegenstelling tot wat in de Tante Agaath regeling zat. De Tante Agaath regeling bood fiscale voordelen aan particuliere geldschietters die een achtergestelde lening verstrekten aan een startende ondernemer. Bij verlies (bijvoorbeeld als de lening niet werd terugbetaald), kon de investeerder onder voorwaarden een aftrekpost claimen in de inkomstenbelasting. Dialogic heeft naar aanleiding van twee moties uit de Tweede Kamer naar de stimulering van risicodragend kapitaal voor het mkb en startups in 2025 uitgebreid onderzoek gedaan. Het kabinet komt naar verwachting eind 2025 met een beslissing hierover (gezien de aanbevelingen gaan ze mogelijk niets doen).
Frankrijk	Nr. 24 BPI (Banque Publique d'Investissement)	Financiering	BPI is een Franse publieke investeringsbank die leningen, garanties en innovatiefinanciering aan ondernemingen biedt met toegang tot gespecialiseerde financiers en investeerders. Bedrijven kunnen financiering krijgen in een brede range die zowel kleine als middelgrote kredieten omvat gericht op startende, mkb-bedrijven en middelgrote bedrijven en is met meer dan 40 regionale kantoren verspreid over Frankrijk. De middelgrote kredieten bieden investeringsleningen voor de aanschaf van apparatuur, vastgoed of andere activa. Deze leningen kunnen een looptijd hebben van 15 jaar of langer. Ze worden vaak verstrekt in cofinanciering met commerciële banken, waarbij BPI France een deel van het risico overneemt.	Sinds 2013	Ja	Soortgelijk: Voor kleine kredieten hebben we in Nederland Qredits. Vroeger: -- Nieuw: Met name voor middelgrote kredieten zou dit beleidsinitiatief nieuw voor Nederland kunnen zijn. Dit maakt het mogelijk om middelgrote financieringsbehoeften die vanwege de omvang niet in aanmerking komen voor Qredits te dekken. Dat is het segment waar in Nederland een financieringsgat zit.

3 MOGELIJKE SELECTIE VOOR NADERE VERDIEPING

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk doen wij een eerste voorstel voor een mogelijke set beleidsmaatregelen die het waard zouden kunnen zijn om in de volgende fase nader te bekijken (inhoudelijke verdieping, effecten en aandachtspunten uit evaluatiestudies, en hoe zou het mogelijk in Nederland overgenomen kunnen worden). Daarbij is gekeken naar de volgende selectiecriteria:

- Spreiding over de beleidsthema's.
- Enige spreiding over de buitenlandse landen.
- De toegevoegde waarde t.o.v. het huidige Nederlandse mkb-beleid.
- Of het een beleidsmaatregel betreft die in het verleden wel onderdeel was van het voormalige mkb-instrumentarium.
- Indien dat in deze fase al valt te overzien: de aanwezigheid van een evaluatie is een pré.

We hebben per thema gekeken welke buitenlandse voorbeelden op basis van de inventarisatie het meest lijken toe te voegen aan het huidige Nederlandse mkb-beleid. Tenzij anders vermeld hebben we van de hieronder geselecteerde beleidsinitiatieven in de inventarisatie reeds een mogelijke bron voor een bestaande evaluatie kunnen achterhalen.

Achter elk voorbeeld is kort opgenomen wat het initiatief voor nieuws toe zou kunnen voegen aan het Nederlandse mkb-beleid. Voor de uitgebreidere toelichting daarvan verwijzen we naar de laatste kolom in de voorgaande tabel. Achter de naam van het buitenlandse initiatief staat hiertoe het betreffende nummer in de tabel vermeld waardoor naast de mogelijke toegevoegde waarde ook de beschrijving van het initiatief snel in de tabel terug te vinden is.

Op het gebied van duurzaamheid en regionale ontwikkeling hebben we in de inventarisatie weinig veelbelovende buitenlandse initiatieven gevonden die iets toe zouden voegen aan het Nederlandse mkb-beleid. De in de tabel opgenomen voorbeelden onder deze thema's hebben we niet geselecteerd voor verdere verdieping in een volgende fase. Daarom zijn deze thema's hieronder niet terug te vinden.

3.2 VOORSTEL NAAR THEMA

Digitalisering

- a) **Mittelstand 4.0 of Mittelstand Digital Kompetenzzentren, Duitsland, nr. 1 in de tabel.** De regionale centra in Duitsland bieden het mkb informatiesessies, voorlichtingsavonden, trainingen en workshops over onderwerpen als digitalisering, Industrie 4.0, Internet of Things, AI, cybersecurity en slimme productie. We hebben momenteel in Nederland geen landelijk, structureel programma met laagdrempelige toegang op het gebied van algemene digitalisering voor het mkb in alle regio's.
- b) **Digital Kit, Spanje, nr. 3 in de tabel.** In Spanje kunnen kleine bedrijven vouchers aanvragen voor digitalisering, websiteontwikkeling, e-commerce, cybersecurity, CRM, cloud-oplossingen, etc. Ook enkele andere EU-landen kennen een voucherregeling gericht op innovatie en digitalisering (zie nr. 5 in de tabel). We hebben in Nederland momenteel op landelijk niveau geen vouchers meer gericht op bredere digitalisering. In Nederland hebben we alleen nog Mijn Cyberweerbare Zaak gericht op cybersecurity die loopt tot eind okt 2025; deze werkt niet met vouchers.

Stimulering R&D en/of technologische startups

- c) **Startup-Act, Italië, nr. 8 in de tabel.** Het Startup Act in Italië is een uitgebreid wetgevingspakket gericht op innovatieve start ups en kleine bedrijven jonger dan 5 jaar, zodat ze sneller door kunnen

groeien. Het biedt belasting incentives, leninggaranties, vereenvoudigde administratieve procedures, aangepaste arbeidswetten en speciale faillissementsprocedures. Er bestaat in Nederland wel ondersteuning en advies voor startups, maar geen apart wetgevingspakket voor startende innovatieve bedrijven jonger dan 5 jaar.

Noemenswaardig op dit gebied is nog wel de SBIR (Small Business Innovation Research) uit de VS (nr. 7 in de tabel). Er zijn in Nederland pilotprojecten uitgevoerd, waarna de Nederlandse SBIR op meer thema's is toegepast. Na een evaluatie in 2017 is SBIR in Nederland doorontwikkeld en hernoemd naar de Innovation Impact Challenge. Deze lijkt echter minder systematisch en omvangrijk dan de SBIR. Vanwege de evaluatie en deze ontwikkelingen achten wij de kans echter niet groot dat dit weer teruggedraaid zal worden.

Kennispartners voor incrementele vernieuwingen (geen R&D)

- d) **Innovation Norway (in Noors: Innovasjon Norge), Noorwegen, nr. 10 in de tabel.** Dit instrument in Noorwegen biedt het mkb op veel diverse beleidsthema's (innovatie, digitalisering, export, procesverbetering, samenwerking met lokale kennisinstellingen en groei) advies en begeleiding. De toegevoegde waarde van iets soortgelijks als Innovation Norway betreft met name de gratis advisering, begeleiding en mentorprogramma's op diverse terreinen. Het gratis *innovatie*advies lijkt mogelijk op het gratis advies dat Syntens vroeger in Nederland aan het mkb verleende. Een dergelijk gratis instrument dat dicht bij de mkb-ondernemer staat kennen we niet (meer) in Nederland.

Groei/ontwikkeling bedrijf

- e) **Small Business Support Program, Nieuw-Zeeland, nr. 12 in de tabel.** Dit initiatief is geselecteerd ondanks dat er vooralsnog geen allesomvattende evaluatie is aangetroffen. Een apart beleidsprogramma gericht op het kleinere mkb met bedrijven tot 20 werknemers zou namelijk echt nieuw voor Nederland zijn. Het programma bevat mogelijk de volgende drie vernieuwende elementen: één centrale toegangspoort, dienstverlening gericht op een praktische digitale transformatie, en Business Mentors.
In Nieuw-Zeeland (en overigens ook in Australië op federaal niveau) hebben ze daarnaast een aparte Minister for Small Business and Manufacturing. Ook dat zou nieuw zijn voor Nederland, omdat het mkb hier valt onder het ministerie van EZ. Onze verwachting is wel dat een aparte minister lastig te realiseren zal zijn.

Laagdrempelige toegang tot informatie

- f) **Small Business Development Corporation (SBDC), Australië, nr. 17 in de tabel.** Dit is in Australië een initiatief waar het mkb gratis gebruik van kan maken als hun vraag buiten hun eigen expertiseterrein ligt. Met name het gratis persoonlijk advies, training en juridische ondersteuning lijken een aanvulling te zijn op de KvK-dienstverlening (startersvoorlichting, subsidies, export) in Nederland. In de inventarisatie is hiervan nog geen evaluatie achterhaald.
- g) **Digital Gateway i.c.m. Bürokratt, Estland, nr. 18 in de tabel.** Van dit initiatief in Estland is nog geen evaluatie aangetroffen, maar de inzet van AI om de dienstverlening aan het mkb te verbeteren lijkt veelbelovend. Eén centrale portal en AI-gestuurde en interactieve dienstverlening gericht op (mkb)-bedrijven zou nieuw zijn voor Nederland. Dit zou kunnen leiden tot minder administratieve lasten en tot laagdrempelige informatievoorziening en verbeterde dienstverlening door de inzet van AI.

Regeldruk/administratieve lasten

- h) **Programme for the Elimination of Administrative Barriers and the reduction of administrative burdens. Slovenië, nr. 20 in de tabel.** Vroeger was er in Nederland, net als in Slovenië, ook een kwantitatieve doelstelling gericht op de vermindering van de administratieve lasten. Ook werden de administratieve lasten via nulmetingen en vervolgmetingen gemeten via het StandaardKostenModel, en ook dat gebeurt op dit moment in Slovenië. Het weer instellen van een kwantitatieve doelstelling voor de verlaging van de administratieve lasten, en het frequent monitoren van de hoogte van de administratieve lasten volgens het StandaardKostenModel zouden weer in ere hersteld kunnen/moeten worden. Ook een permanente interministeriële werkgroep voor betere regelgeving en een portal voor meldingen van bureaucratische knelpunten zouden nieuw zijn voor Nederland (alhoewel MKB NL wel regelmatig knelpunten ophaalt en daarover rapporteert).

Financiering

- i) **BPI (Banque Publique d'Investissement), Frankrijk, nr. 24 in de tabel.** BPI is een Franse publieke investeringsbank met regionale kantoren die leningen, garanties en innovatiefinanciering aan ondernemingen biedt met toegang tot gespecialiseerde financiers en investeerders in een brede range van financiering. De middelgrote kredieten bieden investeringsleningen voor de aanschaf van apparatuur, vastgoed of andere activa; deze kunnen een looptijd hebben van 15 jaar of langer. Met name voor middelgrote kredieten zou dit beleidsinitiatief nieuw voor Nederland kunnen zijn. Dit maakt het mogelijk om middelgrote financieringsbehoeften die vanwege de omvang niet in aanmerking komen voor Qredits te dekken. Dat is het segment waar in Nederland een financieringsgat zit.

Deze eerste selectie bespreken wij graag met de begeleidingscommissie: welke buitenlandse voorbeelden uit de tabel vindt de begeleidingscommissie interessant om nader te bekijken als het gaat om mogelijke toegevoegde waarde voor het Nederlandse mkb-beleid.

Dit rapport doet verslag van onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van de Stichting NKOV.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij SEOR BV. Het gebruik van het materiaal in dit rapport is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm dan ook is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van SEOR BV.

Het onderzoek is uitgevoerd door SEOR BV.